

ÖZ

METİNDİLBİLİM VE MURATHAN MUNGAN'IN “ÇİÇEK” ADLI KISA ÖYKÜSÜNÜN METİNDİLBİLİMSEL ÇÖZÜMLEMESİ

*Arş. Gör. Senem Gürkan, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Kadın ve Aile Araştırmaları ABD,
senem.gurkan@omu.edu.tr*

İnsanoğlunun varoluşundan buyana süre gelen tarihsel dönüşüm hareketleriyle insanların birbirleriyle olan ilişkileri ve bilgi alış verişleri artış göstermiştir. Bu artış salt aynı ulus ve kültür içerisindeki insanların etkileşimiyle sınırlı kalmayıp, uluslar ve kültürlerarasılık mefhumlarını gündeme getirmiştir. Bu hareketler dillerin gelişiminde katkı sağlamıştır. Böylece Antik Çağ'ın başlarından günümüze kadar gelişimini sürdürmekte olan bir bilim dalı olan dilbilim çok sayıda alana bölünmüş ve farklı disiplinler tarafından çalışılmaya başlanmıştır. Bu süre zarfında tümce dilin temel birimi sayılmış ve tüm dilbilimsel çalışmalar bu yönde sürdürülmüştür. Ancak 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan metin dilbilimsel yaklaşım, tümceden ziyade bir üst düzlem olan metinden yola çıkılması gerektiğini belirtmiştir ve bu bağlamda metin, tüm dilbilimsel çalışmalarda dilin temel birimi olarak çalışılmaya başlanmıştır. Bu çalışma metindilbilim terimini genel hatları ile ortaya koymak ve sonrasında Murathan Mungan'ın “çiçek” adlı kısa öyküsünün metin örgüsünü metin dilbilimsel olarak çözümlemek ereğindedir. Çalışmanın giriş bölümünde, metindilbilim terimine varmadan önce, onun daha iyi anlaşılır kılınmasının yolu olarak tümevarım uygulanarak öncelikle metin kavramının verilip, sonrasında ise metindilbilim kavramına geçilmesi uygun bulunmuştur. Bu geçiş süresinde ise dilbilim çalışmalarında yer bulmuş ve zaman zaman metin çözümleme çalışmalarıyla iç içe geçen metin dilbilgisi ve söylem çözümlemesi terimleri açıklanacaktır. Ayrıca metindilbilime farklı bakış açıları, dünyada ve Türkiye’de yapılan metindilbilimsel çalışmalar ve metindilbilimin diğer disiplinlerle ilişkisi üzerinde durulacaktır. Metindilbilimin temel amacı olan metni betimlemede kullanılan ölçütler, metnin yapısı ve metinsellik ölçütleri başlığı altında işlenecektir. Bu metnin ana çalışma konusunu oluşturan bölümde ise öykünün genel özellikleri tespit edildikten sonra küçük yapı (bağdaşıklık), büyük yapı (tutarlılık) ve üst yapı incelemesi yapılacaktır. Bu incelemede metinsellik ölçütleri kullanılarak genel değerlendirmeye gidilecektir. Çalışma sonuçlarından biri, metnin izleğinin tüm örgelerden çıkarılabilmesidir. Metnin küçük yapı analizinde, sık sık kullanılan bağdaşıklık öğeleriyle bağdaşıklığın sağlandığı tespit edilmiştir. Büyük yapı çözümlemesinde ise metinsellik ölçütleriyle metnin tutarlılığının sağlandığı sonucuna varılmıştır. Üst yapıda metinlerarasılık örneklenmiş ve sonuç olarak metnin tüm birimleri arasındaki örgü sağlanarak metin küçük, büyük ve üst yapıda bağdaşık ve tutarlı kılındığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Metindilbilim, metinsellik ölçütleri, bağdaşıklık, tutarlılık

ABSTRACT

*Res. Asst. Senem Gürkan, Ondokuz Mayıs University, Department of Women's and Family Studies,
senem.gurkan@omu.edu.tr*

TEXT LINGUISTICS AND THE TEXT LINGUISTIC ANALYSIS OF THE SHORT STORY “ÇİÇEK” BY MURATHAN Mungan

With the historical transitions that have continued until the existence of the human beings, the relationship and the information exchange between people have increased. This increase has not merely been among the borders of the people of the same nation and culture; but the concepts such as nations and interculturality have been the current issues. These movements contributed to the improvement of the languages. So linguistics, which is a discipline that has made progress from antiquity to our age, has started to split up to some sub branches and has started to be studied by different disciplines. During this period of time, sentence was said to be the basic linguistic unit and all the linguistic studies were carried out in this way. However, text linguistic approach emerged in the 20th century clarified that it is necessary to study an upper structure, text, other than sentence and within this context, text was started to be studied as the basic linguistic unit in all linguistic studies. This study aims at giving some general information on text linguistics and then analyzing the textual pattern of the short story “çiçek” by Murathan Mungan text linguistically. In the introduction of the study, before reaching to the term text linguistics, as a way of making it understandable, it has been found acceptable to describe the term text, and then passing to text linguistics inductively. Within this passing period, the terms text grammar and discourse analysis, which have involved in linguistic studies and have been confused with text analysis studies from time to time, will be explained. Moreover, some different perspectives of text linguistics, the text linguistic studies in the world and in Turkey and the relationship between text linguistics and other disciplines will be involved in this study. The main aim of text linguistics, the criteria used for the description of the texts and the structure of the texts, will be handled. In the main part of the study, that is, the focus point of this text, the general features of the short story will be put forth and the microstructure (cohesion), macrostructure (coherence) and superstructure analyses will be done and textual features will be used for a general evaluation. One of the results of the study is that the theme of the text can be found in all the items of the text. The microstructure of the text is said to be cohesive with the fluent use of cohesive devices. Regarding the macrostructure of the text, the text is made coherent by using textual features. The superstructure of the text, that is, intertextuality, is exemplified and as a general result of the study, it is found out that the short story “çiçek” is cohesive and coherent in micro, macro and superstructure of the text.

Keywords: Text linguistics, textual features, cohesion, coherence

GİRİŞ

Dilbilimsel çalışmaların gelişmesi ile dilin seslerden metne kadar olan serüveninin değişik yaklaşımlardan ele alınması, dilin en üst biriminin tümce mi yoksa metin mi olduğu sorusunu beraberinde getirmiştir. Metnin dilbilimsel bir birim olarak çalışılmaya başlanmasının ardından, dilbilimciler konuya farklı perspektiflerden bakarak, bir metni tek bir yaklaşıma bağlı olarak çalışmanın zor olduğunu öne sürmüşler, Metindilbilgisi ve Söylem Çözümlemesi gibi terimleri de ortaya koymuşlardır.

Dilbilim çalışmalarının tarihine bakıldığında, 20. yüzyılın ikinci yarısının bir dönüm noktası olduğu söylenebilir. Bu tarihe kadar yapısalcılığın ve Noam Chomsky'nin *Üretici*

Dönüşümsel Dilbilgisi etkisiyle, tüm çalışmalarda tümce dilsel birim olarak kabul ediliyor ve tüm çalışmalar bu düzlemde yürütülüyordu.

1943'te Hjelmslev'in ve 1952'de Harris'in dilbilimsel çözümlemelerde tümce yerine bir üst düzlem olan metinden yola çıkarak dilbilimsel çalışmalar yapmaya başlaması, dilbilim çalışmalarını tümce ötesinden metne taşımıştır. Önceleri yapısalcılar tarafından pek benimsenmese de, daha sonra özellikle Alman dilbilimciler bu görüşü kabul ederek çalışmalarını sürdürdüler (Ayata Şenöz, 2005, ss.17-18).

Bu çalışmanın amacı, metindilbilim terimini genel hatları ile ortaya koymak ve Murathan Mungan'ın "çiçek" adlı kısa öyküsünün metin örgüsünü metindilbilimsel olarak çözümlemektir.

Nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ile gerçekleştirilen çalışmada veriler doküman analizi ile toplanmış, elde edilen verilerin analizi ise içerik analizi olarak ele alınabilecek çözümleme yöntemi ile yapılmıştır.

1. METİNDEN METİNDİLBİLİME BİR GEÇİŞ

Metindilbilim kavramının tanımını aktarmadan önce, metin kavramını tırnak içine almak yerinde olacaktır.

Metin, diğer bir deyişle betik, Vardar tarafından, incelenecek düzlemdeki sözceler bütünü olarak tanımlanırken (Vardar,1998, s.42), Günay ise metni, başıyla ve sonuyla kapalı bir yapı olan, dilsel öğelerin birbirini izlediği anlamlı bir yapı olarak değerlendirmiştir (Günay,2007, s.44). Bir diğer tanıma göre ise metin, iletişim sırasında ortaya çıkan sözceler veya etkenleri dil dışı olan sözceler bütünüdür (Aksan, 1999, s.149). Hartmann ise metnin temel dilsel birim olduğunu söylemekte ve iletişimin sözcüklerle değil, metinler aracılığıyla kurulduğuna dikkat çekmektedir (Subaşı Uzun, 1995, s.20).

Öte yandan, çalışma alanlarının yakınlığı göz önüne alındığında metindilbilimle ve metin çalışmalarıyla zaman zaman karıştırılan metin dilbilgisi üzerinde kısaca durulmalıdır. Metin dilbilgisinin amacı metinlerin dilbilgisel yapılarının açıklanabildiği bir model oluşturmak olarak tanımlanan metin dilbilgisinde (Van Dijk, 1980) bir metin, dil kullanımları düşünülmeden sadece yapısal birimlerine bakılarak incelenir. Metni oluşturan birimlerin dilbilgisel olarak uygun olup olmadığı, metin dilbilgisinin çalışma alanı içerisindedir.

Metni kendine nesne alan ve alandaki kavram karmaşasından ötürü zaman zaman metin dilbilgisi olarak da adlandırılabilen metindilbilim ise, betik bilimi veya betiksel dilbilim olarak da adlandırılabilir. Metindilbilim, metnin birimlerinden ziyade bütününe bakan, üst dil yapılarını ele alan ve ortaya koyduğu değerlendirme normları çerçevesinde ele alan uygulamalı bir dilbilim alanıdır.

İlk defa 1955 yılında Coseriu tarafından kullanıldığı söylenen (Aksan, 1991, ss.90-104). metindilbilim, ele alınan metni, ortaya koymuş olduğu metinsellik ölçütleri çerçevesinde çalışan ve metinleri sınıflandırma kriterlerini belirleyen uygulamalı dilbilim dalıdır. Son yıllarda tümce üstü metin çalışmalarının kabul görmesiyle birlikte dilbilimin sıkça başvurulan bir disiplini haline gelen metindilbilim, aralarında nüanslara rastlansa dahi birçok terimle Batı dillerinde ifade edilebilmektedir (*discourse analysis, discourse grammar, textlinguistic research, textology, textological research, textlinguistic research, text theory, textgrammar, science of texts, textual analysis*, vb.) (Özkan, 2004).

Metindilbilimin amacı, metinlerin yapılarını ve bildirimsel işlevlerini ortaya çıkarıp uygulamalı olarak göstermek ve metni oluşturma kurallarını ve bunların metnin anlaşılmasına katkısını betimlemektir (Ayata Şenöz, 2005, ss.22-23).

Zamanla metindilbilim üzerine yapılan yeni çalışmalarla metin, dilin tümceler üssü ögesi olarak çalışılmaya başlandıktan sonra meydana gelen söz konusu terim kalabalıklığının sonucu olarak iki disiplin birbiriyle iç içe geçmiş duruma gelmiştir: Bunlar metindilbilim ve söylem çözümlemesidir.

Metindilbilim ve söylem çözümlemesinin kimi çevrelerce konu ve uygulamalarıyla örtüştüğü söylenirken, kimilerince ise aynı alan olarak değerlendirilmektedir (Aksan, 1999, ss.147,148).

Kaynaklar söylem çözümlemesinin (discourse analysis) ilk defa Harris tarafından 1952’de, metindilbilimin ise (Text linguistics) Coseriu tarafından 1955’te kullanıldığına işaret etmektedir (Aksan, 1991, s.91).

Söylem ve metin kavramlarına bakıldığında, metin için dilbilim çözümlemesinin soyut birimi olan tümceden farklı olarak dilin doğru kullanımı tanımlaması yapılırken; söylem ise hem metin üretenin metinden kastettiği hem de metnin alıcı tarafından ne anlama geldiğine işaret edildiği şeklinde bir tanım sunulmaktadır (Widdowson, 2007, ss.4-7).

Hengirmen ve Vardar, bu iki kavram üzerindeki ayrımı şu şekilde belirtmişlerdir: Vardar’a göre metindilbilim, dilin birimleri olan metinleri yüzeysel yapıda ve derin yapıda tutarlılık gibi bir takım ilkeler ışığında belirlemeye ve bu alanda biçimsel bir tanımlamaya varmaya çalışan inceleme türüdür (Vardar,1998, s. 42). Hengirmen ise metindilbilimini, dili cümlelerarası bağlantıları ele alıp, dil kullanımını metne üretme olarak götüren ve metni bütünsel olarak ele alan dilbilim dalı olarak belirtirken; söylem çözümlemesi içinse tıpkı Vardar gibi, tümce sınırlarından daha üst düzeydeki söz ürünlerinin çözümlemesi tanımını yapmıştır (Hengirmen, 1999, s.276).

Öte yandan metindilbilim, metinlerin nasıl yaratıldığı ve anlaşıldığını çalıştığı (Donnelly, 1994, s.18), söylem çözümlemesi ise sözcelerin sosyal etkileşimdeki çözümlemesi olarak belirtilmektedir (Schiffrin, 1994, s.42).

Günümüzde söylem, bağlam içindeki metin anlamıyla kullanılmaktadır. Yani söylem, metin ve bağlam arasındaki ilişkilere göre anlam kazanan, bu her iki öğeyi de kapsayan bir kavramdır (Zeyrek, 1996, s.66). Oysa metnin dil içi özelliklerle sınırlı kaldığı düşünülmektedir.

Bir diğer pencereden bakıldığında ise, yazılı ve sözlü metinlerin metindilbilim ve söylem çözümlemesi disiplinlerinin ortak çalışma alanı olduğu; fakat metindilbilimin daha çok yazılı metinlere eğilirken, söylem çözümlemesinin ise sözlü metinleri ele aldığı söylenebilir. Fakat söylem çözümlemesi her ne kadar sözlü ürünleri kendine nesne olarak kabul etse de, metin dilbilimi için yöntem belirleyicidir (Özkan, 2004, s.169).

Türkiye’deki çalışmalara bakıldığında ise söylem ve metin terimlerinin kullanımında nüanslar bulunmaktadır. Bazı dilbilimciler bu iki terimi aynı anlamda kullanırken, bazıları ise farklı anlamda kullanmışlardır. Bir üçüncü grup ise metni hiç kullanmayarak, söylem terimini kullanmaktadır. Metin çözümlemelerinde bu noktada farklı yaklaşımlar meydana gelmiştir.

1.1. Farklı Yaklaşımlar Açısından Metindilbilim

Dilbilimdeki metin çözümleme çalışmalarında, metinlerin farklı özelliklerinin ön planda tutulması bakımından üç yaklaşım mevcuttur:

Yapısalcı Yaklaşım: 1960-70’li yıllarda hâkim olan yapısalcı yaklaşımda yapısalcı dilbilim ve üretici dilbilimsel dilbilgisinin etkilerine rastlamak mümkündür. Diğer bir deyişle, tümce düzleminden metne geçilmiş olursa da, metin çözümleme çalışmalarında dilbilgisel ve içeriksel yapıların incelenmesi ön plandadır. Harweg ve Steinitz gibi dilbilimciler yapısalcı yaklaşımı benimsemişlerdir.

İşlevci Yaklaşım: Yapısalcı yaklaşımın metnin bildirişim durumunu, metni üreten ve alımlayan kişileri yani dilin sosyal boyutunu göz ardı ettiğini eleştiren Brinker, Goby ve Rolf gibi dilbilimciler, metnin yalnızca dilsel bir birim olarak değil, aynı zamanda sosyal bir birim olarak da çalışılması gerektiğini bildirmişlerdir. Bu yaklaşım 70’lerin ikinci yarısında ve 80’lerde önem kazanmıştır. Böylelikle de metin dilbilim, edimbilimsel yaklaşımlara uyum sağlamıştır. Bu yaklaşımın öncülerinden Schmidt’e göre metinler, toplumsal ve iletişimsel işlevleri olan, dilsel ve toplumsal açıdan belirlenebilir ve tanımlanabilir; yani sadece dilsel olmayan yapılardır.

İşlevselci yaklaşımı benimseyen diğer dilbilimciler ise Petöfi, Kallmeyer ve arkadaşları, Beugrande ve Dressler'dir.

Yapısalcı-İşlevci Yaklaşım: Dimter, Brinker, Nussbaumer, Rolf, Titscher, Wodak, Meyer, Vetter gibi dilbilimciler ise bir dilbilimsel metin çözümlemesinin başarılı olabilmesi için metnin hem yapısal, hem de işlevsel yönünün incelenmesi gerektiğinin üzerinde durmuşlardır. Günümüzde de metnin hem yapısal hem de işlevsel özellikleri incelenmektedir (Ayata Şenöz, 2005, ss.23-31).

Bu yaklaşımları çıkış noktası olarak, metindilbilimin ulusal ve uluslararası alandaki çalışmalarına göz atmanın yararı olacaktır.

1.2. Dünyada ve Türkiye'de Metindilbilim Alanındaki Çalışmalar

Dünyada ilk kullanılmaya başlamasından günümüze kadarki çeşitli dillerdeki metindilbilim çalışmaları, çok genel olarak öne çıkan eserler göz önünde bulundurularak sıralanabilir:

- Brinker, Klaus (1988): *Linguistische Textanalyse: Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. 2. Auflage, Berlin: Erich Schmidt.
- Coseriu, Eugenio (1955): *Textlinguistik*. Tübingen: Narr.
- De Beaugrande, Robert Alain/Dressler, Wolfgang Ulrich (1981): *Einführung in die Textlinguistik*. Tübingen: Niemeyer.
- Harris, Zellig (1952): *Discourse Analysis*. Language 28.
- Heinemann, Wolfgang/ Viehweger, Dieter (1991): *Textlinguistik*. Tübingen: Niemeyer.
- Schiffrin, D. (1994). *Approaches to Discourse*. Oxford: Basil Blackwell.
- Van Dijk, Teun, A. (1980): *Textwissenschaft*. Tübingen: Niemeyer.
- Vater, Heinz (1992): *Einführung in die Textlinguistik. Struktur, Thema und Referenz in Texten*. München: Fink UTB.
- Widdowson, H.G. (2007). *Discourse Analysis*. China: Oxford. (Ayata Şenöz, 2005:31-35).

Türkiye bağlamında metindilbilimin ortaya çıkışı ve gelişmesine bakıldığında ise, Berke Vardar, Süheyla Bayrav, Tahsin Yücel, Gül Işık gibi dilbilimcilerin göstergebilim üzerine çalışmalarına dayandığı sonucuna varılabilir. Daha sonra Beste Barkı ve Gül Işık'ın çalışmaları, metindilbilime yönelik öncü Türkçe çalışmalar olarak nitelendirilebilmektedir. 1980'lerde Hacettepe Üniversitesi'nde Ahmet Kocaman'ın öncülüğünde hız kazanan metindilbilim ve söylem çözümlemesi çalışmalarını, Anadolu, Çukurova, Boğaziçi, Gazi, Ankara, İstanbul, İzzet Baysal, Ege, ODTÜ, Mersin, Yıldız Teknik Üniversiteleri'ndeki araştırmalar takip ederek alanla ilgili çalışmalar artış göstermiştir (Ayata Şenöz, 2005, ss.105-106).

Canan Ayata Şenöz, "Metindilbilim ve Türkçe" adlı eserinde günümüze kadar Türkiye'de metin dilbilim üzerine yapılan çalışmaları değerlendirmiş, 2005 yılı itibarıyla çalışmaların sayısının birkaç eksikle 221 olduğunu belirtmiştir. Yine Ayata Şenöz'ün bu eserindeki çalışmalarda yapılarına atıflara bakıldığında, metin dilbilim noktasında bu eserlerin öne çıktığı görülmektedir:

- Ahmet, K. (2003). *Söylem Üzerine*. Ankara: METU.
- Aksan, D. (1987). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. İstanbul: Multilingual.
- Aksan, M. (1991). Metin kavramı ve Tanımları. *Dilbilim Araştırmaları*. Ankara.
- Bayrav, Süheyla (1999). *Dilbilimsel Edebiyat Eleştirisi*. İstanbul: Multilingual.
- Günay, D. (2007). *Metindilbilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Subaşı-Uzun, L. (1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*. Ankara: Simurg.
- Zeyrek, D., (2003). "Söylem ve Toplum" Kocaman, A. (haz.) *Söylem Üzerine*. Ankara: METU Press.

Öne çıkan bu eserlerin haricinde, Ayata Şenöz'ün listelediği, birden çok eseri bulunan diğer dilbilimciler ise Yeşim Aksan, Mustafa Aksan, Fuat Altunkaya, İsmail Boztaş, Alev Bulut, Nalan Büyükkantarcıoğlu, Ayşen Cem Değer, Özler Çakır, Ömer Demircan, Gürkan Doğan, Gül Durmuşoğlu, Yadigar Eğit, Aysu Erden, Sakine Eruz, Leyla Ilgın, Selçuk İşsever, İlknur Keçik, Güray König, Lütfiye Oktar, Sumru Özsoy, Şükriye Ruhi, Ümit Deniz Turan, Leyla Uzun, Semiramis Yağcıoğlu, Emine Yazar ve Cemal Yıldız, Berke Vardar'dır.¹

Metin dilbilim üzerine yayınlanmış eserlerin yanı sıra, ulusal ve uluslararası yayınlar, toplantılar yapılmaktadır.

Almanya'da 1968'de yapılan, Hartmann, Schmidt, Stempel, Rychner, Harweg, Figge, Coseriu gibi dilbilimcilerin bildirilerinin ele alındığı toplantı, metin dilbilim üzerine yapılmış ilk toplantıdır. Bu ilk toplantıyı IVG (Uluslararası Germanistik Toplantısı), GIG (Kültürlerarası Germanistik Toplantısı), PALA (Yazın ve Dilbilim Birliği) ve Uluslararası Dilbilim Kongresi gibi bilimsel etkinlikler izlemiştir (Ayata Şenöz, 2005, ss.21-136).

Türkiye'de ise 1998'e kadar yayımlanan Dilbilim dergisi, 1990'dan itibaren yayımlanan Dilbilim Araştırmaları, 2000'den beri yayımlanan Dilbilim ve Uygulamaları ve çeşitli üniversitelerin filoloji, dil öğretimi ve çeviri bölümlerinin dergileri Türkiye'deki dilbilimsel ve metin bilimsel çalışmalara örnek gösterilebilir. 1987'den beri çeşitli üniversitelerde yapılan Dilbilim Kurultayları, bilimsel alana taşınan metin dilbilim çalışmalarına örnek verilebilir (Ayata Şenöz, 2005, ss.84-99).

Söz konusu bu çalışmalardan yola çıkılarak metindilbilimin diğer disiplinlerle olan ilişkisine bakılabilir.

1.3. Metindilbilimin Diğer Disiplinlerle İlişkisi

İnceleme alanına her türlü metni alan metin dilbilim, bu yüzden disiplinlerarası çalışmalara uygun bir bilim dalıdır.

Metinler üzerine yapısal, üretimsel, söylemsel, toplumbilimsel, psikodilbilimsel ve metindilbilimsel çözümlemeler yapılmaktadır (Aydın, 2007, s.120). Bu da metindilbilimle ilişkili diğer dilbilim alt disiplinleridir.

Van Dijk, metindilbilim yerine disiplinlerarası olma özelliğini daha iyi yansıtan metinbilim terimini kullanmayı yeğlemiştir ve eserinde metinbilimin dilbilim, yazınbilim, psikoloji, sosyoloji, hukuk, ekonomi, siyaset bilimi, tarih, antropoloji gibi bilim dallarıyla ilişkisini açıklamıştır (Ayata Şenöz, 2005, s.58).

Ana dil ve yabancı dil öğretiminde metin çalışmalarına ağırlık verildiği için, metin dilbilimin bu iki alanla ilişkisi oldukça önem taşır.

Metin dilbilimle ilişkili bir diğer dal da çeviridir. Çeviri biliminde, kaynak metin ve hedef metnin tüm dilbilimsel öğeleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Metin ve metindilbilim çalışmaları üzerinden, bir metni betimleme noktasında hangi ölçütler üzerinde durulması gerektiği, "Metinsellik Ölçütleri" başlığında yer alacaktır.

1.4. Metinsellik Ölçütleri

Metindilbilim, yukarıda sözü edilen, metnin içindeki birimlerin birbirleriyle bağlantısını olan metinsellik ölçütleri çerçevesinde çalışmalar yapmaktadır. Diğer bir deyişle metindilbilimsel çalışmalarda, metinle ilgili her şeyi içerdiği varsayılan metinsellik veya bir metnin üretilme amacına uygun olması ve alıcının doğru biçimde kavrayabilmesi için bazı özellikler üzerinde durulmaktadır.

¹ Söz konusu isimler, Canan Ayata Şenöz'ün, Metindilbilim ve Türkçe (2005, İstanbul: Multilingual) adlı eserinde belirtilen listeden, eser sayısına bakılarak alıntılanmıştır. Bunların haricinde günümüzde metindilbilim üzerine yapılan çalışmaların çoğu metin çözümlemesi olup, bu çalışmanın kaynakçasında bir kısmına yer verilmiştir.

Metindilbilimin önde gelen araştırmacılarından De Baugrande ve Dressler, metindilbilimin nesnesini 7 ölçüte göre konu edindiğini, diğer bir deyişle bir metnin oluşması için 7 özelliğin gereğini belirtmişlerdir. Bu özellikler şu şekildedir (akt.Aksan, 1999, ss.149-151):

- Bağdaşıklık
- Tutarlılık
- Niyetlilik-Amaç
- Metin İçi İlişki
- Bilgi Vericilik
- Benimsenirlik
- Durumsallık

Öte yandan dilbilimsel yönden bir metni çözümlemeye üç yapıdan söz edilebilir:

- Küçük Yapı: Bağlantı, yineleme, artgönderim ve öngönderim, eksiltili yapı, eylem zamanı, tümceler arası bağlantı öğeleri, metnin belircileri, çıkarsamalar gibi, metnin küçük yapısı yani tümceler arasındaki düzenlemeyle ilgilidir. Bağdaşıklık ölçütleri bu yapıda incelenebilir.
- Büyük Yapı: Olay örgüsü, anlatıcı, uzam ve zaman gibi metnin bütününe ele alınarak ve paragraf, bölüm gibi metnin genel anlamsal yapısının ele alınarak incelenmesidir. Tutarlılık ve diğer ölçütler bu bölümde incelenir.
- Üst Yapı: Metnin temel özellikleriyle ilgili durumlardır: metnin türü, tipi gibi genel özellikler bu grupta yer alır (Günay, 2007, ss.67-68).

Çalışmanın amacı, Murathan Mungan tarafından yazılmış "çiçek" adlı öykünün metin örgüsünü, metindilbilimsel çözümleme ve kuramlar açısından ele alıp incelemektir.² Bu incelemenin okur tarafından kolayca takip edilebilmesi için metni oluşturan tümceler numaralandırılarak verilmiştir (1. Ek). Bu çözümlemeye metnin genel özellikleri ortaya koyulduktan sonra, metnin yapısal özellikleri olan küçük yapı (bağdaşıklık) ve metnin anlamsal kurgulanışını yansıtan büyük yapı (tutarlılık) ve üst yapı incelemesi, metinsellik ölçütleri kullanılarak yapılacaktır. Yöntem olarak metinsellik ölçütleri kullanılarak yapılacak bu değerlendirmeye, kısa öyküden örneklerle başvurularak varılacaktır.

2. METNE GENEL BİR BAKIŞ

2.1. Metnin Tematik Yapısı

İncelenen metin, Murathan Mungan'ın "İşkambil Destesi" adlı kitabının 15. ve 17. sayfaları arasında yer almaktadır. Yazarın 2014 yılında kaleme aldığı bu kitap, Metis Yayınları tarafından yayınlanmış, toplamda 103 sayfadan oluşan, beyaz zemin üzerine kırmızı ve gri renkte dört insan yüzü silüetinin bulunduğu bir kapakla kaplanmıştır (2.Ek). Toplamda on adet kısa öykünün yer aldığı kitabın adının "İşkambil Destesi" olmasının sebebi, kitaptaki kısa öykülerin, yazarın uzun öykülerinin arasından seçilmiş parçaların karmasından oluşmasıdır.

Kısa öykü tipinde yazılmış bu metinde biçimsel olarak ilk dikkat çeken üç özellik, başlığın tümünün küçük harflerle ve ilk paragrafın ilk kelimesinin tümünün büyük harflerle, ve İstanbul'un "İstanbul" şeklinde yazılmış olmasıdır. Ayrıca diğer tüm paragraflarda paragraf girintisi varken, ilk paragrafta yoktur (3. Ek). Bu biçimsel özelliği diğer beş öyküde de devam ettiren yazar, bu şekilde okurun dikkatini çekebilmeyi daha en başta başarmıştır.

Toplamda 662 sözcük, 12 paragraf ve 64 tümceden oluşan bu metin başlangıç-anlatı ve sonuç olarak bölümlere ayrıldığında cümlelere göre sınıflandırma şu şekilde gerçekleşecektir:

²Bu çalışmada referans olarak kullanılan yöntem ve kaynaklar: Leyla Subaşı Uzun, *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*, Ankara: Simurg Yayınları, 1995. ; Doğan Günay, *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual, 2007.

Başlangıç:

- 1. ~ 3. cümleler arası, 1 paragraf.

Anlatı:

- 4. ~ 52. cümleler arası, 7 paragraf.

Bitiş:

- 53. ~ 64. cümleler arası, 4 paragraf.

Metnin konusu, yazarın küçüklüğünde bulup kaybettiği bir çiçekten yola çıkarak, ne zaman yazında en iyisini yapmış olduğunu düşünse, zaman geçtikçe bu konuda yanıldığını anlaması ve o çiçek gibi “en güzel” arayışına devam etmesidir.

Metnin teması yani izleği ise, “mükemmelliği arayan kişi, ne kadar zaman geçerse geçsin ‘en güzeli’ aramaya devam eder” dir.

Hem örge hem de izlek, metin bağlamındaki sözlüksel, anlamsal, kavramsal alanla veya sözlüksel ağla ilgili belirlemelerdir. (...) Her örge, bir izleğin alt birimidir. (Günay, 2007, s.90).

Metnin tematik yapısı içinde 3 ana bölüm ve örgeler şu şekilde ortaya koyulabilmektedir:

Başlangıç:

- 1. ~ 3. cümleler: yazarın çocukluğunda kırık alanlarda yaşadığı duygu

Anlatı:

- 4. ~ 5. cümleler: yazarın bir pazar günü arkadaşlarıyla piknikte eğlenmesi,
- 6. ~ 12. cümleler: yazarın tek başına kalıp hülyalara dalmayı sevmesi,
- 13. ~ 14. cümleler: yazar yalnız başınayken tepelerdeki görüntü,
- 15. ~ 18. cümleler: yazarın aniden o güne kadar hiç rastlamadığı bir çiçeğe rastlaması,
- 19. ~ 24. cümleler: yazarın bu çiçek karşısında hissettikleri,
- 25. ~ 28. cümleler: yazarın bu çiçeği ailesi ve arkadaşlarına göstermek istemesi,
- 29. ~ 30. cümleler: cümle: arkadaşlarının yazara verdiği tepki ve nedeni,
- 31. ~ 33. cümleler: yazarın, çiçeğin rüzgârda savrulmasından duyduğu düş kırıklığı,
- 35. ~ 39. cümleler: yazarın, düştüğü durum karşısında ağlamaya başlaması,
- 40. ~ 43. cümleler: hep birlikte aynı çiçekten aramaya çıkıp bulamamaları,
- 43. ~ 50. cümleler: aynı çiçekten bulamadıkları için diğerlerinin yazarın yanılmış olabileceğini düşünmeleri,
- 51. ~ 52. cümleler: yazarın, asla yanılmadığından emin olması,

Bitiş:

- 53. ~ 55. cümleler: yazarın çiçeğe duyduğu özlemin ilk günkü gibi olması,
- 56. ~ 59. cümleler: yazarın çiçeği araması ve doğanın bir gizemi olduğunu kabullenmesi,
- 60. ~ 64. cümleler: yazarın, yazma eylemini çiçeğe benzetmesi

Bu öykünün genel özellikleri ortaya koyulduktan sonra, bir sonraki bölümlerde metinsellik ölçütleri kullanılarak metnin küçük, büyük ve üst yapısı incelenecektir.

2.2. Metnin Küçük Yapısı/ Bağdaşıklık Görünümleri

Metnin parçaları arasında bulunması gereken dilbilgisel ilişkilerin tümü bağdaşıklık olarak adlandırılır (Aksan, 1999, s.150). Metnin küçük yapısı, metinde bulunan bağdaşıklık, yani

metnin biçimsel ve dilbilgisel yapısıyla ilgilidir. Gönderimsel ve Biçimsel-Sözlüksel olarak iki grupta incelenen metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık; gönderim, oluşturuç ögenin yinelenmesi, eksilti yapılar, bağlaçlar, karşılaştırma, eylem zamanları gibi ögelerden oluşmaktadır.³

2.2.1. Gönderimsel Bağdaşıklık

Artgönderim Ögeleri

Artgönderim, bir metinde önceden kullanılan bir sözcüğün veya açıklamanın yerine kullanılan zamirlerdir (Günay, 2007, s.76).

İncelenen bu metinde yazar çok sayıda artgönderim ögesi kullanarak gereksiz tekrarlardan kaçınmış, metnin akıcılığını sağlamıştır.

Kişi Zamirleri

Bu metindeki art gönderimlerden kişi zamirleri, gösterenin yinelenmesi olarak kurulmuş art gönderimlerdir.

"Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığımı kavuştuğum o mutlu saat gelmişti(6)."

"Bitkileri daha o yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği ilk defa görüyordum(18). Yanında yöresinde ona benzer bir ikinci çiçek yoktu(23). Sonunda eğilip ilkin dokundum ona, sonra da incitmekten korkar gibi usulca kopardım çiçeği ve hızla uzaklaşarak geldiğim yoldan bayır aşağı çılınlar gibi koşmaya başladım(25). Bir daha ne gördüm onu, ne de bir benzerine rastladım(54). Ne bitki kitapları kaldı onu aramadığım, ne de çiçekçi afişleri, katalogları(57)."

Gösterme (İşaret) Zamirleri

"Benim yanılmış olabileceğimi düşünüyorlardı; buysa beni daha çok üzüyor, daha çok incitiyordu(44)."

"Bunların hiçbirine benzemiyordu işte!(49)"

"İşte o zaman tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, kulağımdaki fısıltılarınsa beni yanıltmış olduğunu fark ettim(20). Avazım çıktığı kadar bağılıyor, başkalarını oraya çağırıyor, bu çiçeği herkese göstermek istiyordum(22)."

Dönüşlülük Zamirleri

"Tek başıma kırlarda dolaşmayı, şarkı söylemeyi, ağaçlara bakmayı, kendi kendimle konuşmayı seviyordum(8)."

"Hem çiçeğimden olmuş, hem kendime güldürmüştüm(34). Bir tek kendimin yaşadığı bu gerçeklik, fazla gelmiş olmalı ki bana, durup dururken bağıra bağıra ağlamaya başladım(38)."

Gösterme (İşaret) Sıfatları

Ele alınan metindeki işaret sıfatlarından aynı sözcükle ilgili bilgi verenler, ortak göndergesi olan artgönderimler olarak da nitelendirilebilir.

"Her yanı kır çiçekleri basmıştı(13). Ansızın kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm(15). Bitkileri daha o yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği ilk defa görüyordum(18). "Bakın!" diyordum, "Bakın ne buldum: Bugüne kadar görülmemiş bir çiçek!"(27) Ama hiçbir, o pazar günü, koşarak bayır inerken rüzgârın ve zamanın benden çaldığı o çiçeğin yok oluşundan ötürü yaşadığım kırıklığın yerini tutmadı(33)."

³ Kimi kaynaklarda bağdaşıklık başlığı altında ele alınan "Örtük Anlatım: Sezdirimler ve Çıkarımlar" bölümüne, bu çalışmanın 3. Bölümünde "Metnin Anlamı" alt başlığında değinileceği için, ayrıca burada yer verilmemiştir. Ayrıca bağdaşıklık ölçütlerinden bir diğeri olan "Örgeler ve İzlek", bu metnin ilk bölümünde işlendiğinden, tekrarlama gereği duyulmamıştır.

“İstanbul’un uzak köylerinden birine gitmiştik **o** pazar(4). Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığıma kavuştuğum **o** mutlu saat gelmişti(6). Dışadönük bütün neşemi, **o** yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmıştım(7). Tepelere tırmanmaya başlamış, piknik yerinden epeyce uzaklaşmış, kaybolmak üzereydim **o** düzlüğe vardığımda(11). Karşı tepelerde yankılanan sesler **bu** düzlüğe bir fisıltı olarak geri geliyor ve tepenin eteğindeki kileri çok yakınımızdaymış gibi sanmamıza yol açıyordu(14). Ansızın kır çiçekleri arasında **o** güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm(15). Bitkileri daha **o** yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, **bu** çiçeği ilk defa görüyordum(18). İşte **o** zaman tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, kulağımdaki fisıltılarınsa beni yanıltmış olduğunu fark ettim(20).”

İyelik Ekleri

“**ÇOCUKLUĞUMDA**, hafta sonları mesire yerlerine, kırık alanlara pikniğe çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapılırdım(1). Dışadönük bütün **neşemi**, **o** yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, **üzerime** inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli **randevularımı** gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmıştım (7). **Hayatım** boyunca en çok **yalnızlığımı** sevdim(9). **Hülyalarımın** sisinde dalgınlamış amaçsız yürüyordum yalnızca (12). **Gözlerim** gördüğü güzellikten kamaşmıştı (16). **Çevreme** bakındım, hiç kimse yoktu (19). İşte o zaman tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, **kulağımdaki** fisıltılarınsa beni yanıltmış olduğunu fark ettim (20). **Avazım** çıktığı kadar bağıyor, başkalarını oraya çağırıyor, bu çiçeği herkese göstermek istiyordum (22). Yaşadığım bu mucizeye tanık arıyor, ama ne **sesimi** duyurabiliyor, ne de kimseyi görebiliyordum.(24) **Hayatım** boyunca onca düş kırıklığı yaşadım (31). Hem **çiçeğimden** olmuş, hem kendime güldürmüştüm (34). Hiçbir şey susturamıyordu beni, **gözyaşlarımı** dindiremiyorlardı (39). Sonra, **annem elimden** tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi, benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra **babam** da gelip katıldı bize, başkaları da...(40) Ne zaman kıra çıksam **gözlerim** hala o çiçeği arar (53). Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunları ile oluşmuş doğanın melez bir rastlantısıydı; yani doğa sahiden gizlerinden birini vermişti bana; ya da bilinmez güçlerin **ömrüme** daha sonra “güzeli aramanın” laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı (59).”

Metnin tümüne yayılmış olan, ad tamlaması diyebileceğimiz bu sözcük gruplarında tamlayan olan “benim” zamiri kullanılmadan tamlama oluşturulmuştur. Böylece iyelik eki tamlayana gönderimde bulunurken, metin sürekli ve gereksiz tekrarlardan kurtarılmıştır.

Kişi Ekleri

Aşağıdaki örneklerde, eylemlerin sonunda verilen kişi ekleri, kendilerinden önce verilen özneye gönderimde bulunurlar:

“Benim yanılmış olabileceğimi düşünüyorlardı; buysa **beni** daha çok üzüyor, daha çok incitiyordu(44). Hırçınlaşıyordum.(45) Yalan söyleyemiyordum (46). Yanılmış da olamazdım (47). Yaptığım şeyin şımarıklık olmadığını bir tek ben biliyordum(51). Sonraki yıllarda seyrettiğim bazı filmlerde, kimselerin inanmadığı cinayetin tek şahidine en çok **ben** inandım(52).”

“**O çiçek** başkaydı, bambaşka (48). Bunların hiçbirine benzemiyordu işte!(49)”

“Sonra, **annem** elimden tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi, benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra **babam** da gelip katıldı bize, **başkaları** da...(40)”

Öngönderim Ögeleri

Öngönderim ise bir tümcede kullanılacak sözcüğün ilk tümcede zamir olarak verilmesidir (Günay, 2007, s.76). Bu öyküde, sayıca artgönderimler kadar olmasa da, öngönderimlere de rastlanmaktadır:

Bu örneklerde sonraki cümlede tanımlanan söylemin açıklaması, ondan önce gelen cümlede verilmiştir:

"Serin sular, büyük ağaçların geniş yapraklı gölgeleri, ıslak çimen kokusu, otların arasında yuvarlanmanın derin hazzı...(2) Doğanın, ormanın, ağaçların gizlediğini düşündüğüm, sandığım, onca bilinmez şeyin adlandırılmamış duygusu...(3)"

"Bakın!" diyordum, "Bakın ne buldum: Bugüne kadar görülmemiş bir çiçek!"(27)

"Dönüp bana, soluk soluğa koşan, heyecandan ne dediği anlaşılmayan, kan ter içinde kalmış bana baktıklarında, yüzlerinde ilk beliren şaşkınlık ve kaygı ifadesi yerini kahkahalara bıraktı (29). Bayır aşağı koşarken, taçyaprakları rüzgârda savrulmuş, elimde kala kala yarısı dökülmüş tozanlarıyla bir sap kalmıştı yalnızca (30)."

"O çiçek başkaydı, bambaşka.(48) Bunların hiçbirine benzemiyordu işte!(49) Hiçbir gösterdiklerine...(50)

2.2.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Oluşturucu Ögenin Yinelenmesi

Metin içinde sözcüklerin, söz öbeklerinin veya tümcelerin tekrarlanmasıdır. Bu metinde tekrarlamalara sık sık rastlanmaktadır ve bu şekilde metne şiirsel bir hava katılarak okuyucunun dikkati çekilmiş, metnin bağdaşık yapısı desteklenmiştir.

Metnin başlığında olduğu gibi, tüm metin örgüsünde "çiçek" sözcüğü yirmi beş kez işlenmiştir:

"Her yanı kır çiçekleri basmıştı (13). Ansızın kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm (15). Bitkileri daha o yaştaki bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği ilk defa görüyordum (18). Avazım çıktığı kadar bağırıyor, başkalarını oraya çağırıyor, bu çiçeği herkese göstermek istiyordum (22). Yanında yöresinde ona benzer bir ikinci çiçek yoktu (23). Sonunda eğilip ilkin dokundum ona, sonra da incitmekten korkar gibi usulca kopardım çiçeği ve hızla uzaklaşarak geldiğim yoldan bayır aşağı çılgınlar gibi koşmaya başladım (25). "Bakın!" diyordum, "Bakın ne buldum: Bugüne kadar görülmemiş bir çiçek!"(27) Ama hiçbir, o pazar günü, koşarak bayır inerken rüzgârın ve zamanın benden çaldığı o çiçeğin yok oluşundan ötürü yaşadığım kırıklığın yerini tutmadı (33). Hem çiçeğimden olmuş, hem kendime güldürmüştüm(34). Sonra, annem elimden tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi, benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra babam da gelip katıldı bize, başkaları da...(40) O çiçekten yoktu (41). O çiçek başkaydı, bambaşka(48). Ne zaman kıra çıksam gözlerim hala o çiçeği arar(53). Oysa o çiçeğin varlığından hiçbir zaman kuşkuya düşmedim(56). Ne bitki kitapları kaldı onu aramadığım, ne de çiçekçi afişleri, katalogları(57). Yazarken hep o çiçeği bulduğumu düşünürüm(60). Yeniden yazmaya, yani o çiçeğe dönerim(64)."

Ayrıca, başka sözcüklerin de belirli aralıklarla yinelenmesine rastlanmaktadır:

"İstanbul'un uzak köylerinden birine gitmiştik o pazar(4). Ama hiçbir, o pazar günü, koşarak bayır inerken rüzgârın ve zamanın benden çaldığı o çiçeğin yok oluşundan ötürü yaşadığım kırıklığın yerini tutmadı(33)."

"Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığımı kavuştuğum o mutlu saat gelmişti(6). Hayatım boyunca en çok yalnızlığımı sevdim(9). Baş edemediğim yalnızlığımı(10)."

“Hayatım boyunca onca **düş kırıklığı** yaşadım(31). Neredeyse beni **düş kırıklıklarım** büyüttü, diyebilirim(32). Ama hiçbirisi, o pazar günü, koşarak bayır inerken rüzgârın ve zamanın benden çaldığı o çiçeğin yok oluşundan ötürü yaşadığım **kırıklığın** yerini tutmadı(33).”

“Bayır aşağı koşarken, **taçyaprakları** rüzgârda savrulmuş, elimde kala kala yarısı dökülmüş tozanlarıyla bir **sap kalmıştı** yalnızca(30). Oysa kitap bittiğinde, başkalarına götürüldüğünde, ansızın hayretle fark ederim ki, büyü bitmiş, **taçyaprakları** dökülmüş, **sapı kalmıştır** geriye(62).”

“**Doğa, bana gizlerinden birini vermişti** sanki(28). Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunlarıyla oluşmuş doğanın melez bir rastlantıydı; yani **doğa** sahiden **gizlerinden birini vermişti bana**; ya da bilinmez güçlerin ömrüme daha sonra “güzeli aramanın” laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı(59).”

Parçadaki yinelenmeler, sadece aynı kelime veya öbeklerin değil, aynı kavram alanına ait veya eşanlamlı bir sözcüğün, ya da çağrışımsal sözcüklerin bir arada kullanımıyla da oluşturulmuştur:

“ÇOCUKLUĞUMDA, hafta sonları **mesire yerlerine, kırık alanlara pikniğe** çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapılırdım (1). **Serin sular, büyük ağaçların geniş yapraklı gölgeleri, ıslak çimen kokusu, otların** arasında yuvarlanmanın derin hazzı...(2) **Doğanın, ormanın, ağaçların** gizlediğini düşündüğüm, sandığım, onca bilinmez şeyin adlandırılmamış duygusu...(3) İstanbul’un uzak **köylerinden** birine gitmiştik o pazar(4). **Dere yataklarında** birbirimizi ıslatmış, azgınlıktan artık çimenleri bırakıp ağaçlarda kovalamaca oynamaya başlamış, yorulmuş, bitkin düşmüştük(5). Karşı **tepelerde** yankılanan sesler bu **düzlüğe** bir fisıltı olarak geri geliyor ve **tepenin eteğindeki** çok yakınımızdaymış gibi sanmamıza yol açıyordu(14). Ansızın kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir **çiçek** gördüm(15). **Bitkileri** daha o yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği ilk defa görüyordum(18). **Bayır** aşağı koşarken, **taçyaprakları** rüzgârda savrulmuş, elimde kala kala yarısı dökülmüş **tozanlarıyla** bir **sap** kalmıştı yalnızca(30). Ya, o düzlükte değişik **tohumların** oyunlarıyla oluşmuş doğanın melez bir rastlantıydı; yani **doğa** sahiden **gizlerinden birini vermişti bana**; ya da bilinmez güçlerin ömrüme daha sonra “güzeli aramanın” laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı(59).”

“ÇOCUKLUĞUMDA, hafta sonları **mesire yerlerine, kırık alanlara pikniğe** çıkarken, okuduğum **masalların** geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapılırdım (1). **Doğanın, ormanın, ağaçların** **gizlediğini** düşündüğüm, sandığım, onca **bilinmez şeyin** adlandırılmamış duygusu...(3) Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla **baş başa** kaldığım, **yalnızlığım**a kavuştuğum o mutlu saat gelmişti(6). Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık **melankolinin pusuna** bürünmüş olarak, **eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı** gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmışım(7). Hayatım boyunca en çok **yalnızlığımı** sevdim(9). Güzelliğin heyecanına **tehlikenin büyü**sü karışmıştı(21). **Doğa, bana gizlerinden birini vermişti** sanki(28). Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunlarıyla oluşmuş doğanın melez bir rastlantıydı; yani **doğa** sahiden **gizlerinden birini vermişti bana**; ya da **bilinmez güçlerin ömrüme daha sonra “güzeli aramanın” laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı**(59). Oysa kitap bittiğinde, başkalarına götürüldüğünde, ansızın hayretle fark ederim ki, **büyü** bitmiş, **taçyaprakları** dökülmüş, **sapı kalmıştır** geriye(62).”

Eksilti Yapılar

Önceki bir tümcede yer alan ifade veya ifadelerin kısaltılmasıdır. Bu metinde en fazla bulunan eksilti, tamlayan eksikliği olmakla birlikte, tümce öğelerinin eksikliği kullanılarak da bağdaşıklık desteklenmiştir.

"(benim) **ÇOCUKLUĞUMDA**, hafta sonları mesire yerlerine, kırlık alanlara pikniğe çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapılırdım (1). Dışadönük bütün (benim) neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, (benim) **üzerime** inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli (benim) **randevularımı** gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmıştım(7). (benim) **Hayatım** boyunca en çok (benim) **yalnızlığımı** sevdim(9). (benim) **Hülyalarımın** sisinde dalgınlaşmış amaçsız yürüyordum yalnızca(12). (benim) **Gözlerim** gördüğü güzellikten kamaşmıştı(16). (benim) **Çevreme** bakındım, hiç kimse yoktu(19). İşte o zaman tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, (benim) **kulağımdaki** fısıltılarsa beni yanıltmış olduğunu fark ettim(20). (benim) **Avazım** çıktığı kadar bağılıyor, başkalarını oraya çağırıyor, bu çiçeği herkese göstermek istiyordum(22). Yaşadığım bu mucizeye tanık arıyor, ama ne (benim) **sesimi** duyurabiliyor, ne de kimseyi görebiliyordum(24). (benim) **Hayatım** boyunca onca düş kırıklığı yaşadım(31)."

"Bayır aşağı koşarken, (onun) **taçyaprakları** rüzgârda savrulmuş, elimde kala kala (onun) **yarısı dökülmüş tozlarıyla** bir sap kalmıştı yalnızca(30)."

Ayrıca, özne, yüklem ve farklı öğelerin de eksiltişine rastlanmaktadır:

"(ben) Hem çiçeğimden olmuş, hem kendime güldürmüştüm(34). (ben) Bir süre küskün, mahzun, boynubükük oturdum(36). (ben) Bir tek kendimin yaşadığı bu gerçeklik, fazla gelmiş olmalı ki bana, durup dururken bağıra bağıra ağlamaya başladım(38). (ben) Hırçınlaşıyordum(45). (ben) Yalan söyleyemiyordum(46). (ben) Yanılmış da olamazdım(47). (ben) Yaptığım şeyin şımarıklık olmadığını bir tek ben biliyordum(51)."

"O çiçekten yoktu(41). (o çiçekten) Bir tane daha yoktu(42)."

"Bakın!" diyordum, "Bakın ne buldum: Bugüne kadar görülmemiş bir çiçek (buldum)!"(27)

"Sonra, annem elimden tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi, benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra babam da gelip katıldı bize, başkaları da... (bize katıldı) (40)"

"Yazarken hep o çiçeği bulduğumu düşünürüm(60). (o çiçeği) Bu sefer bulduğumu (düşünürüm)(61)."

Dilbilgisel Eylem Zamanları

Okur, anlatıda kullanılan iki zamana rastlamaktadır: yazarın çocukluğunun anlatıldığı geçmiş zaman ve hala çiçeği aradığı ve yazınına etki eden şimdiki ve geniş zaman. Anlatıdaki öykü zamanı geçmiş zaman, anlatma zamanı şimdiki zamandır.

Bu metindeki zaman ve kip kullanımları bağdaşıklığı desteklemektedir. Dilin yapısıyla şekil alan bu kavramlar da metin örgüsüne katkıda bulunmaları açısından metinsellik ölçütleri olarak kabul edilir (Subaşı Uzun, 1995, ss.65-66). Öykünün genelinde, farklı zamanların hikâye kipi yaygın olarak kullanılarak bileşik zamanlı eylemler oluşturulmuştur. Metnin yazarı metni bir yere kadar geçmişteki olaylarla işleyip daha sonra günümüze geçiş yaptığı için geçmiş zaman ve sonrasında geniş zaman kullanımlarına rastlanmaktadır. Aynı düzlemde kip ve zaman kullanımlarının tekrarlanması, cümleler arasında bağlantıyı kuvvetlendirmiştir.

Metindeki geçmiş zaman ve kip kullanımları:

"**ÇOCUKLUĞUMDA**, hafta sonları mesire yerlerine, kırlık alanlara pikniğe çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya **kapılırdım**(1). (Geniş zamanın hikâye kipi)

"İstanbul'un uzak köylerinden birine **gitmiştik** o pazar(4). Dere yataklarında birbirimizi ıslatmış, azgınlıktan artık çimenleri bırakıp ağaçlarda kovalamaca oynamaya başlamış, yorulmuş, bitkin **düşmüştük**(5)." (Belirsiz geçmiş zamanın hikâye kipi)

"Karşı tepelerde yankılanan sesler bu düzlüğe bir fısıltı olarak geri geliyor ve tepenin eteğindeki çok yakınımızdaymış gibi sanmamıza yol **açıyordu**(14)." (Şimdiki zamanın hikâye kipi)

Metnin sonuna doğru, anlatılan olayın bitip günümüze geçiş yapıldığında ise geniş zaman kullanımına geçilmiştir:

*“Ne zaman kıra çıksam gözlerim hala o çiçeği **arar**(53).”*

*“Yazarken hep o çiçeği bulduğumu **düşünürüm**(60).”*

*“Başkalarının elinde gördüğüm kitap, benim gördüğüm **değildir**(63).”*

*“Yeniden yazmaya, yani o çiçeğe **dönerim**(64).”*

Tümcelerarası Bağıntı Ögeleri

Bu metinde kullanılmış bağlantı ögeleri, aynı görevdeki sözcük, söz öbekleri ve tümceleri birbirine bağlayarak, metnin bağdaşıklığına katkıda bulunmuştur.

Karşıtlık:

*“Bitkileri daha o yaşta **bile** onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme **rağmen**, bu çiçeği ilk defa görüyordum.(18)”*

*“Yaşadığım bu mucizeye tanık arıyor, **ama** ne sesimi duyurabiliyor, ne de kimseyi görebiliyordum.(24)”*

Amaç:

*“Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek **üzere** tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmıştım(7).”*

Sebebe:

*“Ama hiçbiri, o pazar günü, koşarak bayır inerken rüzgârın ve zamanın benden çaldığı o çiçeğin yok oluşundan **ötürü** yaşadığım kırıklığın yerini tutmadı(33).”*

Sonuç:

*“**İşte o zaman** tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, kulağımdaki fısıltılarınsa beni yanıltmış olduğunu fark ettim(20).”*

Katkı/sürerlilik:

*“Dere yataklarında birbirimizi ıslatmış, azgınlıktan **artık** çimenleri bırakıp ağaçlarda kovalamaca oynamaya başlamış, yorulmuş, bitkin düşmüştük(5).”*

*“**Ansızın** kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm(15).”*

*“Bitkileri daha o yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği **ilk defa** görüyordum(18).”*

*“**Oysa** kitap bittiğinde, başkalarına götürüldüğünde, **ansızın** hayretle fark ederim ki, büyü bitmiş, taçyaprakları dökülmüş, sapı kalmıştır geriye(62).”*

Zaman:

*“Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten **sonra**, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmıştım(7).”*

*“Ansızın kır çiçekleri arasında o güne **dek** hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm(15).”*

"Sonunda eğilip ilkin dokundum ona, sonra da incitmekten korkar gibi usulca kopardım çiçeği ve hızla uzaklaşarak geldiğim yoldan bayır aşağı çılınlar gibi koşmaya başladım(25)."

"Hayatım boyunca onca düş kırıklığı yaşadım(31)."

"Ne zaman kıra çıksam gözlerim hala o çiçeği arar(53)."

Karşılaştırma:

"Yaşadığım derin kederin hatırası bu kadar canlı olmasa, ben de bir düş görmüş ya da yanılmış olabileceğimi sanacağım(55)."

Birlik:

"Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığımı kavuştuğum o mutlu saat gelmişti(6)."

"Yaşadığım bu mucizeye tanık arıyor, ama ne sesimi duyurabiliyor, ne de kimseyi görebiliyordum(24)."

"Karşı tepelerde yankılanan sesler bu düzlüğe bir fısıltı olarak geri geliyor ve tepenin eteğindeki çok yakınımızdaymış gibi sanmamıza yol açıyordu(14)."

Almaşım(art arda gelme):

"Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunları ile oluşmuş doğanın melez bir rastlantısıydı; yani doğa sahiden gizlerinden birini vermişti bana; ya da bilinmez güçlerin ömrüne daha sonra "güzeli aramanın" laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı(59)."

Metni Bölümlere Ayıran Belirtiler

Metindeki olayların gelişimine göre sıralanmış belirtiler, metnin kurgusuna göre verilmiş ve bağdaşıklıkla sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

"Ansızın kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm.(15)"

"İşte o zaman tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, kulağımdaki fısıltıların beni yanıltmış olduğunu fark ettim.(20)"

"Sonunda eğilip ilkin dokundum ona, sonra da incitmekten korkar gibi usulca kopardım çiçeği ve hızla uzaklaşarak geldiğim yoldan bayır aşağı çılınlar gibi koşmaya başladım.(25)"

"Sonra, annem elimden tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi, benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra babam da gelip katıldı bize, başkaları da...(40)"

"Sonraki yıllarda seyrettiğim bazı filmlerde, kimselerin inanmadığı cinayetin tek şahidine en çok ben inandım.(52)"

2.3. Metnin Büyük Yapısı/ Tutarlılık Görünümleri

2.3.1. Tutarlılık

"Tümcelerden yola çıkarak metnin büyüklüğüne ulaşan bir okurun (ya da daha geniş anlamda çözümleme yapan kişinin), metnin tümü üzerinde yapacağı daha önemli incelemeler vardır. Bu da büyük yapı bağlamında yapılacak metin incelemesi alanına girer."(Günay, 2007, s.105).

Metin çözümlemesi yapan bir okur, metni ayrıntılı olarak çözümlerken, metnin bağdaşıklık/küçük yapı dediğimiz biçimsel diziliminin yanında, anlamsal, derin yapısı üzerine de çözümler yapmalıdır.

Bir metnin parçaları arasındaki mantıksal düzen veya bağlantı tutarlılıktır (Aksan, 1999, s.150) ve metnin büyük yapısıyla ilgilidir. Aynı zamanda bağdaşıklık gösteren birimlerin bir

bütüncesidir. Bir söylemdeki tümceler arası bağıntılar, bağdaşıklık birimleri ile betimlenmemişse, o tümceler tutarlılığı sağlanmamıştır. Ayrıca gönderim birimlerinin yinelenerek ardıl tümcelerde yer alması tutarlılığı göstermeyebilir. Örneğin “Gazete fiyatları artırıldı. Gazete okumak herkesin zevkidir.” Tümcelerinde bağıntıyı “gazete” sözcüğü sağlamış olsa dahi, iki tümce arası tutarlılık sağlanamamıştır (Coşkun Ögeyik, 2010, s.153).

Metnin büyük yapısının incelenmesinde tutarlılığın yanı sıra, metnin anlamı, niyet, bilgi toplama, kabul edilebilirlik, yerlemler, özetleme, anlatısal metinlerin incelenmesi, anlatının oluşumu ve genel izlem gibi ilişkilere de bakılmalıdır (Günay, 2007, ss.116-210).

Bir metnin tutarlı olması demek, metni oluşturan yapıların anlamsal bütünlüğünün metnin tümüne yayılmış olması durumudur.

Bu metnin başlığından son cümlesine kadar, bu çalışmanın bağdaşıklık görünümünde bahsi geçen “Örgeler ve İzlek” uyumu, izlek tüm örgeleri kapsayacak biçimde sağlanmış; kişiler, olaylar, yer işleniş, okuyucunun metinde geçen şeyleri idrak etmesini ve tüm bunlar arasında ilişki kurmasını sağlamıştır.

Metinde iyi bir düzenleme biçimi olup, eksilteli yapılar kullanılmış olsa dahi, okur tarafından rahatlıkla anlaşılabilir şekilde kurulmuştur.

Aynı zamanda metinde geçen her yeni bilgi, bir öncekiyle ilişki kurularak yapılmıştır. “çiçek” ve “yalnızlık” sözcükleri etrafında şekillenen olay örgüsü, metnin tümünde yaygındır:

çiçek

“Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığımı kavuştuğum o mutlu saat gelmişti(6). Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmışım(7). Tek başıma kırlarda dolaşmayı, şarkı söylemeyi, ağaçlara bakmayı, kendi kendimle konuşmayı seviyordum(8). Hayatım boyunca en çok yalnızlığımı sevdim(9). Baş edemediğim yalnızlığımı(10). Hülyalarımın sisinde dalgalanmış amaçsız yürüyordum yalnızca(12). Her yanı kır çiçekleri basmıştı(13). Ansızın kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm(15). Yanında yöresinde ona benzer bir ikinci çiçek yoktu(23).

Hiçbir şey susturamıyordu beni, gözyaşlarımı dindiremiyorlardı(39). Sonra, annem elimden tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi, benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra babam da gelip katıldı bize, başkaları da...(40). O çiçekten yoktu(41). Bir tane daha yoktu(42).

Ne zaman kira çıksam gözlerim hala o çiçeği arar(53).

Oysa o çiçeğin varlığından hiçbir zaman kuşkuya düşmedim(56). Ne bitki kitapları kaldı onu aramadığım, ne de çiçekçi afişleri, katalogları(57). İki şey düşündüm hakkında:(58). Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunlarıyla oluşmuş doğanın melez bir rastlantısıydı; yani doğa sahiden gizlerinden birini vermişti bana; ya da bilinmez güçlerin ömrüme daha sonra “güzeli aramanın” laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı(59).

Yazarken hep o çiçeği bulduğumu düşünürüm(60).

Yeniden yazmaya, yani o çiçeğe dönerim(64).”

2.3.2. Metnin Anlamı

Metnin tutarlılığının temelinde bir metnin anlamı yatar. Bu da metnin sadece yazar açısından değil, okur açısından da değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Çünkü bir metinde anlam kurma eylemi, okuyucudan bağımsız olamaz (Akyol, 1996).

Ele aldığımız bu öyküde, metnin her izleğine yayılmış olan “çiçek” ögesi, tüm bağdaşıklık öğeleriyle bir ana izlek olarak yirmi bir kez tekrar edilmiştir ve bu da metnin anlaşılabilirliğini sağlamıştır. Bu kadar sık bir kullanımın, gerek metnin oluşumunda, gerekse mesajın verilmesinde işlevi çoktur.

Yine bu metinde anlam her zaman doğrudan değil, okurun sezdirimler ve çıkarsamalar yoluyla anlayacağı örtük biçimde de verilmiştir. Bu metinden yapılabilecek çıkarsamalar ve sezdirimler;

Mungan'ın hikâyeye "çocukluğumda..." diyerek başlaması, içinde yazarın bu hikâyeyi erişkinliğinde yazmış olduğu bilgisini barındırır. Aynı şekilde "İstanbul'un uzak köylerinden birine gitmiştik o pazar." demesi ve doğayla ilgili birçok çağrışımsal sözcük kullanması, yazarın da ailesinin de hafta sonları kırılık bölgelere gitme isteğini sevdiğini, hatta belki şehrin keşmekeşinden uzaklaşmak için böyle bir yol seçtikleri varsayımını biz okurlarda uyandırabilir.

"Bitkileri daha o yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği ilk defa görüyordum(18)." tümcesinden, yazarın doğadaki bitkilerden özellikle çiçeklere olan merakının küçüklüğünde başlamış olduğu, bunun yanında "Ne bitki kitapları kaldı onu aramadığım, ne de çiçekçi afişleri, katalogları(57)." tümcesinden de bu merakının hala devam ettiği bilgisine ulaşılabilir.

Yazarın, metnin en başından beri metne serpiştirdiği, "gizlenmek/yalnızlık/doğa bana gizlerinden birini vermişti/hülyalar" gibi kullanımları, yalnızlığı sevmesinin yanında tek başına kaldığı zamanlarda kendisini doğadaki bir takım hayallere bıraktığı bilgisini çağrıştırmaktadır.

2.3.3.Niyet

Metnin bildirişimsel boyutuyla ilgili olan niyet, okur üzerinde etki bırakmayı amaçlar.

Bu metinde okuru etkilemeyi başaran yazar, bunu devrik ve bileşik cümleler kullanarak, eksilteli yapılar ve yinelemelerle sağlamıştır.

2.3.4.Bilgi Toplama

Bir metnin anlaşılması için okurun gerek duyduğu toplumsal, kültürel bilgi birikimidir. Bu metin herhangi bir çeviri metni veya sadeleştirmeye gerek duyan bir metin olmadığı; yazar tarafından gayet anlaşılır bir Türkçeyle yazıldığı için, bilgi toplama bağlamında tutarlılık desteklenmiştir.

2.3.5.Kabul Edilebilirlik

"Metin, kendini oluşturan dilsel göstergelerden kurulmuş anlamlı yapılar bütünüdür, ama bu anlamlı yapıların oluşturduğu metnin soyut dünyası ile gerçek dünya arasında bir ilişkiye de olanak sağlar." (Günay, 2007, s.131).

Toplumumuzda hafta sonları kırılık alana gitme ve çocukların orada eğlenmeleri, çiçeğin benzerinden ararken annesi babası dışındakilerin de yardıma gelmesi gibi durumlara günlük hayatımızda rastlanabilir. Bu noktada söz konusu bu metnin kabul edilebilirliği, toplumumuzla kurduğu bu tip bir ilişkiyle sağlanmıştır.

2.3.6.Yerlemlene

Metni okurken okuyucu, metnin yazıldığı yer, zaman gibi bazı sorulara cevap arar. Yani metni kendince bir konuma yerleştirir ve bu şekilde okumaya çalışır. (...) Bir metnin göndergesi gerçek dünyaya ait ise yerlemlene durumunu (kim, nerede, ne zaman) bilmek önemli hale gelir ." (Günay, 2007, s.133). Bu metnin yeri (İstanbul'a uzak bir köyün kırılığı), zamanı (yazarın çocukluğunda bir pazar günü) ve kişiler (yazar, ailesi, arkadaşları ve arkadaşlarının ailesi) gerçek dünyaya ait ve okur tarafından yerlemlene yapılabilecek durumda olduğu için, metnin tutarlılığını pekiştirmiştir.

2.3.7.Anlatısal Metinlerin İncelenmesi

"Bir metnin anlatısal tip olmasını sağlayan ilk özellik; bir olay örgüsünün, anlatıcı tarafından belirli bir bakış açısı ile belirli bir zaman kesiti içinde ve anlatıcının belirleyeceği bir sıralama düzeninde anlatılmasıdır." (Günay, 2007, s.135).

Bu metnin tümünde yazar ile anlatıcı hep aynı kişidir ve genelde birinci tekil adları kullanımı yaygındır. Anlatıcı ile metin arasındaki ilişkiler baz alındığında, anlatıcı her şeyi bilip gördüğü için sıfır odaklayımdan söz edilebilir.

Anlatıda hareket bildiren eylemler sıklıkla kullanılmıştır:

*“İstanbul’un uzak köylerinden birine **gitmiştik** o pazar(4). Dere yataklarında birbirimizi ıslatmış, azgınlıktan artık çimenleri bırakıp ağaçlarda kovalamaca oynamaya başlamış, yorulmuş, bitkin **düşmüştük**(5). Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığıma kavuştuğum o mutlu saat **gelmişti**(6). Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten **uzaklaşmışım**(7).”*

Anlatının oluntularına bakıldığında, yazarın ansızın çiçeği görmesiyle dönüşüm başlar. Daha sonra çığın sadece saplarının kalması ikinci dönüşümdür. Bu durumda yazarın ruh halinin mutsuza dönmesi üçüncü dönüşümdür. Ve hikâye bu mutsuz dönüşümdeki ruh haliyle sona ermektedir.

Mungan’ın incelediğimiz bu anlatıda 5 adet kesit bulunmaktadır:

- 1~ 3. cümleler: başlangıç durumu,
- 4. ~ 14. cümleler: yazarın gruptan ayrılıp yalnızlığı seçmesi,
- 15. ~ 24. cümleler: yazarın çiçeğe rastlaması ve hisleri,
- 25. ~ 43. cümleler: yazarın çiçeği göstermek isterken şeklinin bozulması ve düş kırıklığı,
- 43. ~ 64. cümleler: yazarın hala çiçekten bulamayışı ve bitiş durumu.

Hikâyedeki yer, zaman, olay ve kişilerin paragraflara göre nasıl değişiklik gösterdiğine bakılmalıdır. Toplamda 12 paragraftan oluşan bu metin, konu değişimi belirleyicileri aracılığıyla olaylar zinciri birbirine eklenerek tutarlılığa yardımcı olmuştur.

*“**ÇOCUKLUĞUMDA**, hafta sonları mesire yerlerine, kırık alanlara pikniğe çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapıldım. (1)-başlangıç bölümü belirleyicisi,*

*“İstanbul’un uzak köylerinden birine gitmiştik **o pazar**(4).”-anlatıya geçiş belirleyicisi,*

*“**Ne zaman** kıra çıksam gözlerim hala o çiçeği arar(53).”-bitiş bölümü belirleyicisi.*

Bu metnin başlığı da, metnin tutarlılığını sağlamada işlevsel bir parçadır. Öyle ki, metnin genelinde konu edilen “çiçek”, hem metnin başlığı, hem de başlık haricinde yirmi beş kere kullanılmış ve izlekte önemli bir yer tutan yinelemedir.

Ayrıca bu metinde tutarlılığı sağlayan ve metnin temel içeriğiyle ilgili bilgi veren anahtar sözcükler arasında “çiçek” hariç “giz” ve “yalnızlık” kelimeleri vardır. “Giz” 4 kere kullanılmışken, “yalnızlık” sözcüğüne metin boyunca 5 kere rastlanmaktadır.

Yalın ve anlaşılır bir dille kurulmuş bu metin, genellikle birleşik ve devrik tümcelerinin kullanımına ve yinelemelere yer verilerek okurun dikkati çekilmiş, şiirsel bir anlatım elde edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada metnin tutarlılığının bu örgüyle iyi bir şekilde sağlandığı yorumu yapılabilir.

2.4. Metnin Üst Yapısı

“Üstyapı ile metinlerin kendi aralarında değişik biçimlerde yapılan karşılaştırmalar ve genellemeler söz konusudur. Örneğin incelenen metnin hangi tür, tip ya da ton içinde bulunduğunu ortaya koymak, bu tiplerin genel özelliği ile incelenen metnin özelliklerini karşılaştırmak bu aşamadaki incelemede gereklidir.”(Günay, 2007, s.210).

Metinlerarasılık, metnin tipi, tonu ve türü gibi ölçütler bir metnin üst yapısını incelerken başvurulacak yapılardır.

2.4.1. Metinlerarasılık

Bir metnin, kendisini aşan bir metinle alışverişe girip gönderimde bulunması durumu metinlerarası ilişkiler bağlamında incelenir ve söz konusu metnin üst yapısıyla ilintilidir.

Metinlerarasılık, metin çözümlemelerinde sıklıkla başvurulmuş bir öge haline geldikten sonra, klasik yazı düşüncesi büyük ölçüde değişmiştir. Metin artık ayrışık yapıların bir araya gelmesiyle oluşan bir alıntılar mozaiki olarak çalışılmaya başlanmıştır (Aktulum, 2014, s.10).

Baktin'in "Söyleşimcilik Kuramı" olarak bilinen, Kristeva'nın ise "metinlerarası" olarak isimlendirdiği bu kavram, metinlerarasılığı her yazınsal çözümlemenin bir aşaması olarak kabul etmektedir. Öte yandan, bu görüşleri benimsemiş olsa dahi, metinlerarasını bir okuma etkisi gören Riffaterre'den bahsetmek gerekmektedir. Riffaterre metinlerarasını, okurun bir metinle daha önce veya sonra gelen diğer yapıtlarla arasındaki ilişkiler olarak tanımlayıp, bu metinlerin arasındaki alışverişini bulmak için okurun iyi bir genel kültür birikimine sahip olması gerektiğine bağlamıştır (Aktulum, 2014, ss.203-215).

Tam da bu noktada, ele aldığımız bu metnin, yazarın daha önce de sözü edildiği gibi metnin başlığının ilk harfini de küçük kullanması, "İstanbul"un, yazarın diğer eserlerindeki gibi "İstanbul" olarak yazılması ve ilk paragrafın ilk satırında girinti yapmadan ve tüm kelimeyi büyük harflerle yazmış olması, kendi diğer metinlerine bir gönderimde bulunmaktadır. Bu yazarın tarzı da olsa, diğer metinler ve yazarın biçimsel alışkanlığıyla ilgili bilgi verdiği için metinlerarası bir ilişki ortaya çıkmıştır.

Okur etkisinden söz edilirse, yazar sade ve anlaşılır bir dille yazdığı ve metin içindeki tüm izlek, örge ve mesajlar okur tarafından kolayca anlaşıldığı için, tutarlılığa katkı sağlamıştır.

Bu kısa öyküde kullanılan metinlerarası yöntemler bağlamında, tam olarak nereden alındığı metinde verilmese de, araçlar kullanılarak "güzeli aramanın" öbeği alıntılanmıştır.

"Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunları ile oluşmuş doğanın melez bir rastlantıydı; yani doğa sahiden gizlerinden birini vermişti bana; ya da bilinmez güçlerin ömrüme daha sonra "güzeli aramanın" laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı.(59)"

Bu öbek, bir bakıma, yine metinlerarası yöntemlerden klişe/basmakalıp söz başlığı altında da incelenebilecek ve günümüzde iyiye veya mükemmel atfedilen her değere ulaşma çabası için kullanılan bir söylemdir. Metnin ana izleğini de oluşturması bakımından oldukça önemli olan bu kullanım, tutarlılığı pekiştirmede yazarın kullanmış olduğu en önemli dilsel araçlardan biridir.

Bunun yanı sıra, sesinin yeteceği kadar bağırarak manasında kullanılan "avazı çıktığı kadar bağırarak" deyişi de, metinlerarası yöntemlerden klişe/basmakalıp söz olarak değerlendirilebilir:

"Avazım çıktığı kadar bağırıyor, başkalarını oraya çağırıyor, bu çiçeği herkese göstermek istiyordum.(22)"

Yukarıda sözü edilen bu yöntemlerle oluşturulan metinlerarasılık, okura doğrudan veya dolaylı olarak anlamı verdiği için metnin genel tutarlılık yapısına katkıda bulunmuştur.

2.4.2.Yetizleme

Metnimizden yola çıkılarak, on yedi yaşındaki 5 adet üniversite hazırlık öğrencisinden, "Küçükken bulup çok sevdiği ve kaybettiği bir çiçeği hala unutamayan birinin betimleyici hikayesi" izleği ve bilgisi verilerek yeni metinler yazması istenmiştir ve örnekler ekte sunulmuştur (4. Ek).

2.4.3.Metin Tipi, Tonu ve Türü

"Çiçek" adlı kısa öykü, düz yazı biçiminde ve duygusal coşku işlevi taşıyarak yazılmış, tip olarak anlatısal bir metindir. Metinde içsel, dokunaklı ve yer yer düşlemsel tonlar kullanılmıştır. Tür olarak, yazar kendi yaşamından bir kesit verdiği için özyaşamöyküsel ve bu kesiti verirken duygularını ön planda tuttuğu için içsel bir metin türüdür. Ayrıca yer yer doğanın kendine sunduğu bir gizden bahsettiği için olağanüstü ve düşlemsel bir metin türü olduğu sonucuna varılabilir.

SONUÇ YERİNE

Bu çalışmada, Murathan Mungan'ın "İskambil Destesi" adlı kitabında yer alan kısa öyküsü "çiçek", metinsellik ölçütleri kullanılarak metindilbilimsel açıdan incelenmiştir.

Çalışma iki bölümden oluşmuş, kuramsal bilginin verildiği ilk bölümün ardından ikinci bölümdeki inceleme dört bölümde ele alınmıştır.

Metnin tematik yapısının işlendiği ilk bölümde, metnin bulunduğu kitabın biçimsel özelliği tanıtılmıştır. Metnin konusu, izleği ve örgeleri ortaya konmuş ve metin başlangıç, anlatı ve bitiş olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. İncelenen bu yapılardan, metnin izleğinin tüm örgelerden çıkarılabildiği tespit edilmiştir.

Bu genel özelliklerden sonra, metnin küçük, büyük ve üst yapısı, metinsellik ölçütleri çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır.

Bir metnin küçük yapı incelemesinde bağdaşıklık, gönderimsel bağdaşıklık ve biçimsel-sözlüksel bağdaşıklık olarak iki grupta incelenmiştir. Gönderimsel bağdaşıklık başlığı altında tüm artgönderim ve öngönderim ögeleri (adılar, sıfatlar, ekler); biçimsel-sözlüksel bağdaşıklıkta ise yinelemeler, eksilteler, kullanılan dilbilgisel zamanlar, tümceleri birbirine bağlayan ögeler ve belirtici kullanımları örneklenmiştir. Metinde sık sık bağdaşıklık ögelerinin kullanıldığı gözlemlenmiştir. Bu kullanımlar ile metinde bağdaşıklık sağlanmıştır.

Metnin üçüncü bölümde ele alınan ve metnin anlamsal kurgulanışını yansıtan büyük yapı incelemesinde metnin nasıl tutarlı halde kurgulandığına bakılmıştır. Metnin anlamının, niyetinin, bilgi toplama, kabul edilebilirlik, yerlemlene ve anlatsal metinlerin incelemesi gibi metinsellik ölçütlerinin, metnin tutarlılığındaki fonksiyonu örneklerle kanıtlanmaya çalışılmış, metnin tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üst yapı olarak değerlendirilen metnin son bölümünde, bu metnin diğer metinlerle olan alışverişi metinlerarasılık kavramıyla örneklenmeye çalışılmıştır.

Bu yapıt, yazarın yazında en güzele ulaşmak için çiçeği sembol seçerek varmaya çalıştığı noktayı temel almıştır. İçsel ve dokunaklı ton kullanımına biçimsel tüm ölçütler eklenerek okurun izlek etrafında odaklanması sağlanmıştır. Metinsellik ölçütlerinin kullanımıyla, metnin tüm birimleri arasındaki örgü sağlanarak metin küçük, büyük ve üst yapıda bağdaşık ve tutarlı kılınmıştır.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1999). *Anlambilim-Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, M. ve Aksan, Y. (1991). Metin kavramı ve Tanımları, *Dilbilim Araştırmaları* Ankara, ss.90-104.
- Aktulum, K. (2014). *Metinlerarası İlişkiler*, Ankara: Kanguru Yayınları.
- Akyol, H. (1996). Metinlerarası Okuma ve Sorular, *Bilgi Çağında Eğitim*, Nisan-Mayıs-Haziran.
- Ayata Şenöz, C. (2005). *Metindilbilim ve Türkçe*, İstanbul: Multilingual.
- Aydın, M. (2007). Dilbilim El Kitabı. İstanbul: 3F Yayınları.
- Coşkun Ögeyik, M. (2010). Metindilbilim Ölçütleriyle Yabancı Dil Sınavlarının Değerlendirilmesi: ÜDS Sınavından Örnek Bir Betimleme Çalışması, *Milli Eğitim*, Sayı:186, Bahar.
- Donnelly, C. (1994). *Linguistics for Writers*. Buffalo: SUNY Press.
- Günay, D. (2007). *Metin Bilgisi*, İstanbul: Multilingual.
- Hengirmen, M. (1999). Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Engin Yayınevi.
- Mungan, M. (2014). *İskambil Destesi*, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Özkan, B. (2004). Metindilbilimsel Bağdaşıklık ve Haldun Taner'in "Onikiye Bir Var" Adlı Öyküsünde Metindilbilimsel Bağdaşıklık Görünümler, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13/1, Adana, ss.167-182.
- Schiffrin, D. (1994). *Approaches to Discourse*. Oxford: Basil Blackwell.
- Subaşı Uzun, L. (1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*, Ankara: Simurg Yayınları.
- Van Dijk, T. (1980). <http://www.discourses.org/OldArticles/Text%20grammar%20and%20text%20logic.pdf> (Erişim tarihi: 22.06.2017)
- Vardar, B. (1998). Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü. İstanbul: ABC Kitabevi.
- Widdowson, H.G. (2007). *Discourse Analysis*. China: Oxford.
- Zeyrek, D., (1996). "Söylem ve Toplum" Kocaman, A. (haz.) Söylem Üzerine. Ankara: METU Press.

EKLER

1.EK

çiçek

ÇOCUKLUĞUMDA, hafta sonları mesire yerlerine, kırık alanlara pikniğe çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapılırdım. (1) Serin sular, büyük ağaçların geniş yapraklı gölgeleri, ıslak çimen kokusu, otların arasında yuvarlanmanın derin hazzı...(2) Doğanın, ormanın, ağaçların gizlediğini düşündüğüm, sandığım, onca bilinmez şeyin adlandırılmamış duygusu...(3)

İstanbul'un uzak köylerinden birine gitmiştik o pazar(4). Dere yataklarında birbirimizi ıslatmış, azgınlıktan artık çimenleri bırakıp ağaçlarda kovalamaca oynamaya başlamış, yorulmuş, bitkin düşmüştük(5). Doğanı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığıma kavuştuğum o mutlu saat gelmişti(6). Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmıştım(7). Tek başıma kırlarda dolaşmayı, şarkı söylemeyi, ağaçlara bakmayı, kendi kendimle konuşmayı seviyordum(8). Hayatım boyunca en çok yalnızlığı sevdim(9). Baş edemediğim yalnızlığı(10). Tepelere tırmanmaya başlamış, piknik yerinden epeyce uzaklaşmış, kaybolmak üzereydim o düzlüğe vardığımda(11). Hülyalarımın sisinde dalgınlamış amaçsız yürüyordum yalnızca(12). Her yanı kır çiçekleri basmıştı(13). Karşı tepelerde yankılanan sesler bu düzlüğe bir fısıltı olarak geri geliyor ve tepenin eteğindeki çok yakınımızdaymış gibi sanmamıza yol açıyordu(14). Ansızın kır çiçekleri arasında o güne dek hiç görmediğim, benzerine rastlamadığım olağanüstü güzellikte bir çiçek gördüm(15). Gözlerim gördüğü güzellikten kamaşmıştı(16). Ağlamak istiyordum(17). Bitkileri daha o yaşta bile onca tanımış olmama, karşılaştığım bütün çiçek adlarını bilmeme rağmen, bu çiçeği ilk defa görüyordum(18). Çevreme bakındım, hiç kimse yoktu(19). İşte o zaman tepelere tırmanıp, onlardan çok uzaklaşmış bulunduğumu, kulağımdaki fısıltıların beni yanıltmış olduğunu fark ettim(20). Güzelliğin heyecanına tehlikenin büyüğü karışmıştı(21). Avazım çıktığı kadar bağırıyor, başkalarını oraya çağırıyor, bu çiçeği herkese göstermek istiyordum(22). Yanında yöresinde ona benzer bir ikinci çiçek yoktu(23). Yaşadığım bu mucizeye tanık arıyor, ama ne sesimi duyurabiliyor, ne de kimseyi görebiliyordum(24). Sonunda eğilip ilkin dokundum ona, sonra da incitmekten korkar gibi usulca kopardım çiçeği ve hızla uzaklaşarak geldiğim yoldan bayır aşağı çılginlar gibi koşmaya başladım(25). Piknik yerine vardığımda çığlık çığlığaydım(26).

"Bakın!" diyordum, "Bakın ne buldum: Bugüne kadar görülmemiş bir çiçek!"(27).

Doğa, bana gizlerinden birini vermişti sanki(28).

Dönüp bana, soluk soluğa koşan, heyecandan ne dediği anlaşılmayan, kan ter içinde kalmış bana baktıklarında, yüzlerinde ilk beliren şaşkınlık ve kaygı ifadesi yerini kahkahalara bıraktı(29).

Bayır aşağı koşarken, taçyaprakları rüzgârda savrulmuş, elimde kala kala yarısı dökülmüş tozanlarıyla bir sap kalmıştı yalnızca(30).

Hayatım boyunca onca düş kırıklığı yaşadım(31). Neredeyse beni düş kırıklıklarım büyüttü, diyebilirim(32). Ama hiçbir, o pazar günü, koşarak bayır inerken rüzgârın ve zamanın benden çaldığı o çiçeğin yok oluşundan ötürü yaşadığım kırıklığın yerini tutmadı(33).

Hem çiçeğimden olmuş, hem kendime güldürmüştüm(34). Kimse inanmamıştı bana(35). Bir süre küskün, mahzun, boynubükük oturdum(36). Beni eğlendirmeye, oyalamaya çalışmaları boşunaydı(37). Bir tek kendimin yaşadığı bu gerçeklik, fazla gelmiş olmalı ki bana, durup dururken bağıra bağıra ağlamaya başladım(38). Hiçbir şey susturamıyordu beni, gözyaşlarımı dindiremiyorlardı(39). Sonra, annem elimden tuttu, hadi o çiçekten bulmaya gidelim, dedi,

benimle o düzlüğe çıktı, uzun uzun o çiçekten aradık, sonra babam da gelip katıldı bize, başkaları da...(40). O çiçekten yoktu(41). Bir tane daha yoktu(42). Gösterdikleri hiçbir şey ona benzemiyordu(43). Benim yanılmış olabileceğimi düşünüyorlardı; buysa beni daha çok üzüyor, daha çok incitiyordu(44). Hırçınlaşıyordum(45). Yalan söyleyemiyordum(46). Yanılmış da olamazdım(47). O çiçek başkaydı, bambaşka(48). Bunların hiçbirine benzemiyordu işte!(49). Hiçbir gösterdiklerine...(50). Yaptığım şeyin şımarıklık olmadığını bir tek ben biliyordum(51). Sonraki yıllarda seyrettiğim bazı filmlerde, kimselerin inanmadığı cinayetin tek şahidine en çok ben inandım(52).

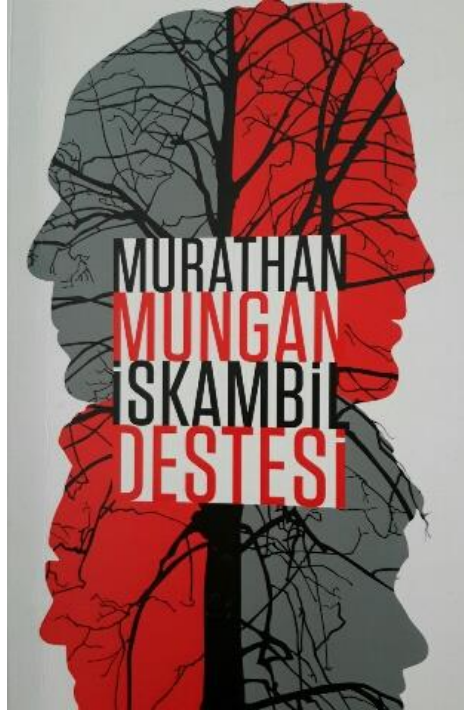
Ne zaman kıra çıksam gözlerim hala o çiçeği arar(53). Bir daha ne gördüm onu, ne de bir benzerine rastladım(54). Yaşadığım derin kederin hatırası bu kadar canlı olmasa, ben de bir düş görmüş ya da yanılmış olabileceğimi sanacağım(55).

Oysa o çiçeğin varlığından hiçbir zaman kuşkuya düşmedim(56). Ne bitki kitapları kaldı onu aramadığım, ne de çiçekçi afişleri, katalogları(57). İki şey düşündüm hakkında: (58). Ya, o düzlükte değişik tohumların oyunları ile oluşmuş doğanın melez bir rastlantısıydı; yani doğa sahiden gizlerinden birini vermişti bana; ya da bilinmez güçlerin ömrüme daha sonra “güzeli aramanın” laneti olarak yayılacak küçük bir şakasıydı(59).

Yazarken hep o çiçeği bulduğumu düşünürüm(60). Bu sefer bulduğumu(61). Oysa kitap bittiğinde, başkalarına götürüldüğünde, ansızın hayretle fark ederim ki, büyü bitmiş, taçyaprakları dökülmüş, sapı kalmıştır geriye(62). Başkalarının elinde gördüğüm kitap, benim gördüğüm değildir(63).

Yeniden yazmaya, yani o çiçeğe dönerim(64).

2.EK

3. EK

çiçek

ÇOCUKLUĞUMDA, hafta sonları mesire yerlerine, kırlık alanlara pikniğe çıkarken, okuduğum masalların geçtiği yerlere gidiyormuşuz gibi bir duyguya kapılırdım. Serin sular, büyük ağaçların geniş yapraklı gölgeleri, ıslak çimen kokusu, otların arasında yuvarlanmanın derin hazzı... Doğanın, ormanın, ağaçların gizlediğini düşündüğüm, sandığım, once bilinmez şeyin adlandırılmamış duygusu...

İstanbul'un uzak köylerinden birine gitmiştik o pazar. Dere yataklarında birbirimizi ıslatmış, azgınlıktan artık çimenleri bırakıp ağaçlarda kovalamaca oynamaya başlamış, yorulmuş, bitkin düşmüştük. Doğayı başkalarıyla paylaştığım dakikalar sona ermiş, onunla baş başa kaldığım, yalnızlığımı kavuştuğum o mutlu saat gelmişti. Dışadönük bütün neşemi, o yaygaracı çocuk kalabalığı içinde tükettikten sonra, üzerime inen tanıdık melankolinin pusuna bürünmüş olarak, eski masal kahramanlarıyla gizli randevularımı gerçekleştirmek üzere tek başıma ağaçların derinliklerine dalmış, herkesten uzaklaşmışım. Tek başıma kırlarda dolaşmayı, şarkı söylemeyi, ağaçlara bakmayı, kendi kendimle konuşmayı seviyordum. Hayatım boyunca en çok yalnızlığımı sevdim. Baş edemediğim yalnızlığı. Tepelere tırmanmaya başlamış, piknik yerinden epeyce uzaklaşmış, kaybolmak üzereydim o düzlüğe vardığında. Hülyalarımın sisinde dalgınlaşmış amaçsız yürüyordum

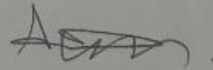
4.EK- YETİZLEME ÇALIŞMALARI

İLK ÇİÇEĞİM

Sabahın erken saatleriydi annem beni okula götürmek için uyandırmıştı. İçimde hem deli gibi bir sevinç hem de çok büyük bir korku vardı. Annem beni hazırlayıp giydiren süslendi. Sonunda okula vardık nice oynayan çocukların yanında hiç oynamıyordum. Bir anda kapı açıldı ve uzun boylu, karımsatik beyaz atı ekzik olan biri geldi. Ben gözlerime inanmıyor hayranlıkla onu izliyordum. Annemse beni dörtlüp kızım baki sınıf öğretmeni diyor. Olamaz anne o öğretmen değil o masal prensi diye geçiyordu içimden. Her sabah erkenden uyanıp okula geliyordum. Okuldan sıkılan insanları hiç anlamıyordum. Gene o günde erkenden uyanıp okula gitmişim. Öğretmenimin diğbaki ni çekmek için çok çalışıyordum. O gün öğretmenimiz soru sordu tek ben bilince bana masal prensi diye hediyeye verdi. İnanamamıştım gözlerime bana bir çiçek vermişti sevinçten yerimde duramıyordum eve koşarak gidip anneme gösterdim aferim dedi ama benim için soruyu bilmek değildi önemli olan. O gece o çiçekle uyumıştım.

Anadan yıllar geçti ve öğretmenimiz bizi, beni bırakıp gitmişti. O kadar için acıyordu ki onsuz okul düzenlemiyordum benim için hafta sonları bu kadar uzuyorken onu bir daha görmemek beni yıkıyordu. Dünya bir anda tersine dönmüştü aklıyarak eve gitmişim o gün başka yıkım yazıcamı bilmeden. Gözyaşlarımı jilererek eve girdim ve aman Tanrım dedim. Çiçeğim. Ondan kalan birtak çiçeğim yok annem tenizle yaparken attı. Söylenesi annemin ağızından duyduğum bu zamana kadar ki en der cümleydi. Neal olurda vücudunun %70'i su ile dolu olan bir canlının canı bu kadar yanabilir. Gitmesinden çok çiçeğimi kaybetmekti beni kıran. Yıllarca aradım aradım ama bulamadım ve asla bulamıcam korkusu yıllarca beni ağıltıyordu. Meğersem çiçeğimle kavuşmamız mahşere kalmış...

Ayten KASAP

BİR KIŞ GÜNÜ

Bir kış akşamıydı. Ben o zamanlar ilkokula gidiyordum. Evde misafirler vardı saat çok geç olmuş yataklarımızı sermiş ve yatmak üzereydik biz. Babamın telefonu çaldı ve bir trafik kazası olduğunu öğrendik. Bu kızada arkadaşım, arkadaşımın babası, annesi, teyzesi, halası ve iki kardeşi vardı. Bu kızıdan sadece arkadaşımın annesinin kurtulduğunu öğrendik. O zaman altı cenaze birlikte olmuştuk. Arkadaşımı kaybetmiştik. Bu bizi çok ümüştü çok etkilenmiştik. Yaşadığımız en kötü günlerden biriydi...

YÜNLÜ CİĞERİM

Yine aylardır mayıstayız, üzerimizde kabulat yerlerini aldı bu yıl bu ayda ne olacak diye beklemeye başladık, yeni bir felaket mi geliyordu derken işte Yöntü haberi, Babam kaçıyordu. O zamanlar bu uğursuzluğu Ayşe teyzenin bahçesinden izinsiz aldığı Erik ve kirazdan oluştuğunu sanır çok pişman durdum... Ta ki bahçemizde o Yöntü çiçeğini görene kadar, ne kadar tatlı ne kadar güzel ve hoşna geleceklerden itimide habersizdik... Bahçe de hoş, oyna heraher vakit geçirirdik... En güzel çiçek benimdi Babamın gülleri, annemin papatyaları, ablamın orkideleri hiç biri benim çiçeğim gibi değildi nasıl sever nasıl saklar nasıl budardım gün geldi Yöntü çiçeğim artık büyüdü anlamsız ve zannetsiz bir şekilde ailem beni babam-neme yolladı... Acı haberi telefonda aldım Yöntü çiçeğim artık yoktu... onun bir adak olduğunu bir niyet olduğunu biliyordum, cocukluğum, tek Yöntü çiçeğim sayende Mayıs aylarından bekliyordum seni bir kez daha çok sevdim...

Neslihan TASCIN

KIYMETLİM

Daha 7 yaşında hiç birşeyden habersiz. Annem teyzem herkes ağlıyor. O zamanlar oyun yaşımda pek birşey anlamıyordum. Ama büyüyünce anladım. O gün neden karabulutlar çıktığını anladım. En kıymetli varlığımı kaybetmişim büyüdükçe anlıyorum. Annem. Küçüklüğümde mezarına gidiyordum ama pek bir duygu, üzüntü yoktu içimde. Arkadaşlarım bayramlarda el dömeye giderken ben kuru bir mezarın başına gidiyordum. Belki beni görüyor ama yanımda olmamasını o kadar çok isterdim ki bunun için herşeyimi vere bilirdim. Sevinçlerimi, üzüntülerimi, derdlerimi paylaşmamak belki de en acı olan tarafı. Belki bu yaşta kadar yanımda değildi ama beni 7 yaşına kadar koruduğun sahip çıktığın için ona minnetlerim.

Aslı Aydın

A. Aydın

Öğretmen Çocuk

Tek hayali öğretmen olmak isteyen yası küçük ama yüreği kadar büyük hayalleri olan bir çocuk bu.. Maddi açıdan kötü olan ailesi çocuğunu zor zor okutarak onun hayallerini gerçekleştirmek için çalışıyor. Ailesinin çabasını görerek hayaline öyle sarılıyordu ki rüyalarında bile öğretmen olduğunu görüyor. Takım elbiseli, önlüğünü giyiyor ve çocukluğunda aynı öyle bakan masum bir sürü çocuğa okumayı öğretiyor. Liseyi bitirdikten sonra öğretmenliği kazanıyor ve 4 yılın sonunda hayallerine kavuşuyor. Mesleğini severek, isteyerek okula can atarak gidip bir an önce öğrencilerine kavuşmak isteyen bir öğretmen... O günlerden bir gün trafik kazası geçirek iki bacağına kaybeden öğretmen artık hayalini, severek yaptığı mesleğini yerine getiremez oldu. Her gün yattığı yatağında öğretmenlik günlerini hatırlayarak göz yaşlarını tutamıyordu. Çocukluğunda hayalini rüyalarında gören adam için yine aynı günlere dönmüş gibiymiş. Rüyalarından "evet çocuklar" diyerek uyanan kaybettiği mesleğine bu kadar bağlı bir adamdı bu...

Merue EŞ